

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο
ΚΕΜΠΑΘ
Αριθμός Άδειας
2717

Σύλλογος των Απανταχού Μαραθοκαμπτών
Γ' Σεπτεμβρίου 18, Αθήνα 104 32

ΚΩΔΙΚΟΣ : 015378

Φ τ ε ρ ι ά ς

Τριμηνιαίο περιοδικό των Απανταχού Μαραθοκαμπτών

Πλέοντας με πανιά στη Βελανιδιά. Φωτογραφία Σιδεράς Παπαγεωργίου.

Αθήνα, Ιούλιος - Σεπτέμβριος 2014, τεύχος 61

Νέα του Συλλόγου

Ευχαριστούμε τα μέλη του Συλλόγου και τους φίλους του για τη συμπαράσταση και τη βοήθεια που μας προσφέρουν στην έκδοση αυτού του περιοδικού, το οποίο μπορεί να είναι μικρό, ένα μόλις δεκαεξασέλιδο, απαιτεί όμως εργασία επίπονη. Γίνεται διαρκής προσπάθεια για να δημοσιεύει ποιοτικά κείμενα που αναφέρονται πρώτα απ' όλα στις δραστηριότητες του Συλλόγου, αλλά και στην επικαιρότητα, βέβαια τέτοια κείμενα είναι ελάχιστα, στη λογοτεχνία και στην ιστορία του τόπου μας. Μας έχετε στείλει πολλά κείμενα για δημοσίευση, δεν μπορούμε να τα δημοσιεύσουμε αμέσως λόγω έλλειψης χώρου, κάντε υπομονή, θα πάρουν σειρά προτεραιότητας και κάποια στιγμή θα τα δείτε τυπωμένα.

Στην ψηφιακή εποχή που ζούμε ο έντυπος Φτεριάς δεν είναι το μόνο μέσο για να μαθαίνετε τις δραστηριότητες του Συλλόγου. Σας συνιστούμε να επισκεφθείτε στο ίντερνετ την ιστοσελίδα μας fterias.gr, όπου θα δείτε εκατοντάδες φωτογραφίες από την περιοχή μας, θα παρακολουθείστε λίγα βίντεο, θα διαβάστε όλες τις ανακοινώσεις του Συλλόγου καθώς και το ιστορικό του και θα δείτε σε ηλεκτρονική μορφή τα τελευταία τεύχη του Φτεριά. Όσοι έχετε facebook επισκεφθείτε εκεί τις δύο σελίδες μας, η μία λέγεται Σύλλογος Απανταχού Μαραθοκαμπιτών, έχει φτάσει ήδη να έχει 875 φίλους, και η άλλη Σύλλογος Απανταχού Μαραθοκαμπιτών Σάμου. Δημοσιεύονται εκεί φωτογραφίες και ανακοινώσεις. Φυσικά περιμένουμε πάντα τις προτάσεις και τις υποδείξεις σας.

Υπενθυμίζουμε τους βασικούς κανόνες δημοσίευσης στο Φτεριά. Κανένα κείμενο δεν γίνεται δεκτό, αν δεν είναι σε ηλεκτρονική μορφή. Τα κείμενά σας να είναι όσο το δυνατό πιο σύντομα και μόνο σε κατάληξη αρχείου doc. Οι φωτογραφίες σας να έχουν κατάληξη jpg και να μην είναι συμπίεσμένες. Για άλλες λεπτομέρειες ελάτε σε επαφή με ένα μέλος του διοικητικού συμβουλίου ή της συντακτικής επιτροπής.

Συνδρομές

- Για το Φτεριά μας έστειλαν:
Ιωάννα Ευσταθίου 50€
Γεράσιμος και Κώστας Κώνστας 50€.

- Για τη Στέγη Αγάπης:
Κώστας Γεραπετρίτης 300€.
Τους ευχαριστούμε όλους θερμά.

☆☆☆

Εκδηλώσεις Πολιτιστικού Εξωραϊστικού Συλλόγου Φίλων Μαραθοκάμπου

- Πανηγύρι Αγίας Κυριακής 6 Ιουλίου.
- Παρουσίαση χορευτικών τμημάτων στο Μαραθόκαμπο 2 Αυγούστου ημέρα Σάββατο, στον Όρμο 3 Αυγούστου ημέρα Κυριακή.

Εκδηλώσεις Πολιτιστικού Συλλόγου Όρμου Άγιος Νικόλαος

- 12 Ιουλίου Σάββατο, ψαράδικη-ντισωτική βραδιά.
 - 8 Αυγούστου Παρασκευή, γιορτή κρασιού
- Οι εκδηλώσεις θα γίνουν στον Όρμο.

☆☆☆

Από το ληξιαρχείο Μαραθοκάμπου μας στάλθηκε ο εξής κατάλογος των αποβιωσάντων. Ο Σύλλογος απευθύνει τα θερμά συλλυπητήριά του στους συγγενείς τους.

Δέσποινα Κοκκώνη του Μανουήλ 28/3/14.
Ιωάννα Διαμαντίδου του Σεβαστού 11/5/14.
Μανουήλ Σαμαράς του Βαγιανού 11/5/14.
Στυλιανός Σιγουλάκης του Αγγέλου 8/5/14.
Γιασιμώ Δελιγιάννη σύζυγος Ιωάννη 11/6/14.

☆☆☆

Μνήμη Βαγγέλη Κωστίδη

Την πρωτομαγιά, την ημέρα της άνοιξης, έφυγε από κοντά μας ο Βαγγέλης Κωστίδης, ο άνδρας της Μαίρης Πατσούλη. Ήρθε ξένος στο Μαραθόκαμπο, αλλά τον αγάπησε και τον τίμησε όλα τα χρόνια με την συνεχή παρουσία του και την υποστήριξή του. Άνθρωπος σοβαρός, αγέρωχος, όπως άρμοζε και στο επάγγελμα του πρώτου καπετάνιου. Έκανε μια εξαιρετική οικογένεια με την Μαίρη και ευτύχισε να δει και να χαρεί τα εγγόνια του. Ο Σύλλογος εκφράζει τα θερμά του συλλυπητήρια σε όλη την οικογένειά του, στη γυναίκα του Μαίρη και στα παιδιά του Παντελή, Μιμίκα και Αννίτα.

☆☆☆

Παντρεύτηκαν με πολιτικό γάμο

Ο Σταμάτης Δημητράκης του Εμμανουήλ με την Μαρία Κιλουκιώτου του Δημητρίου στις 2/4/14.
Ο Διαμαντής Γιωργαλάς του Ευαγγέλου με την Πέτρα Μπεντνάροβα στις 14/5/14.
Ο Ιωάννης Ψαρόπουλος του Στυλιανού με την Μαρία Κυριαζή του Δημητρίου στις 14/5/14.
Ο Σύλλογος σας εύχεται από καρδιάς να ζήσετε και να ευτυχίσετε στη ζωή σας.

Φτεριάς

Τριμηνιαία Έκδοση του Συλλόγου των Απανταχού Μαραθοκαμπιτών
Αθήνα, Ιούλιος - Σεπτέμβριος 2014, τεύχος 61

Ιδιοκτήτης:

Σύλλογος των Απανταχού Μαραθοκαμπιτών,
Γ' Σεπτεμβρίου 18, Αθήνα 10432,
email: info@fterias.gr ιστοσελίδα: www.fterias.gr

Συντακτική επιτροπή:

Αγγέλα Χατζίνη, Χρυσούλα Κώνστα,
Γραμματική Κάρλα, Μανόλης Βουρλιώτης

Τυπογραφείο:

ΑΦΟΙ ΖΟΥΜΠΟΥΛΗ Ο.Ε. - Γερανίου 7 - Τηλ. 210.52.38.107

Η Στέγη Αγάπης είναι γεγονός

Όλα ξεκίνησαν από την ανάγκη της προσφοράς προς το συνάνθρωπο σε καιρούς κρίσης. Ο Σύλλογος μας από την ίδρυσή του έως τώρα εδώ δηλαδή

ματοποιήσας αυτού του έργου. Μας την έδωσε αμέσως με την παραχώρηση χώρου. Έτσι αποφύγαμε το ενοίκιο, το ηλεκτρικό ρεύμα και το νερό. Τους ευχαριστούμε θερμά. Τον Δήμαρχο κ. Στέλιο Θάνο, τον πρόεδρο του Τοπικού Συμβουλίου κ. Δημήτρη Βολακάκη και όλο το Τοπικό Συμβούλιο.

Εξοπλίσσαμε πλήρως το χώρο με όλα όσα χρειάζονται για να λειτουργήσει κανονικά και έχουμε την χαρά σήμερα να σιτίζονται 18 συνάνθρωποί μας. Παραδώσαμε αυτό το σημαντικό έργο και ελπίζουμε ότι θα αγαπηθεί και θα στηριχθεί ώστε η λειτουργία του να είναι συνεχής και αδιάκοπη.

Προσβλέπουμε στην βοήθεια της τοπικής κοινωνίας, της εκκλησίας και του δήμου.

Αγαπήστε αυτή την Στέγη και υποστηρίξτε την. Αξίζει τον

και 30 χρόνια είναι δίπλα στο Μαραθοκαμπίτη είναι κοντά στα προβλήματα του χωριού μας, προσφέρει και βοηθά πάντα γιατί αυτό είναι μέσα στους σκοπούς του Συλλόγου. Πήραμε την απόφαση να ιδρύσουμε αυτή την καθημερινή σίτιση για τους ανθρώπους που έχουν ανάγκη, που είναι μοναχικοί και αναξιοπαθείς.

Πριν από ένα χρόνο όταν αρχίσαμε να το σχεδιάζουμε ζητήσαμε την βοήθεια του Δήμου για την πραγ-

κόπο να προσφέρουμε την αγάπη μας σ' αυτούς τους ανθρώπους. Το νιώθουμε όλοι εμείς της εθελοντικής ομάδας κάθε μέρα. Το βλέπουμε στα μάτια τους, το καταλαβαίνουμε από τα πολλά ευχαριστώ.

Οι καιροί είναι δύσκολοι. Ας σταθούμε ο ένας κοντά στον άλλο και ίσως όλοι μαζί να τα καταφέρουμε.

Η Πρόεδρος του Συλλόγου
Αγγέλα Χατζίνη

Οικονομικός απολογισμός Στέγης Αγάπης

ΕΞΟΔΑ

Κατασκευή ντουλαπιών κουζίνας (Νίκος Δεσποτάκης)	1160 €
Ηλεκτρολογικό υλικό (Νίκος Χατζηακώβου)	785 €
Αμοιβή ηλεκτρολόγου (Στέλιος Λογοθέτης)	348 €
Υλικά υδραυλικού (Βαγγέλης Τσακουμάγκος)	378 €
Τοποθέτηση πλακιδίων (Νεκτάριος Κιάσσοις)	70 €
Ηλεκτρικά είδη (Αλέκος Λυμπέρης)	1075 €
Εξοπλισμός κουζίνας (Φίλιππης)	270 €
Χαρτικά, είδη κουζίνας	45 €
Πασχαλινό γεύμα προσφορά Συλλόγου	99 €
Μετρητά στην υπεύθυνη της Στέγης κα Ζαφειρώ Λογοθέτη	270 €

ΣΥΝΟΛΟ 4500 €

Όλα τα παραστατικά των εξόδων βρίσκονται στα χέρια του Ταμιά.

ΕΣΟΔΑ

Εισφορά Συλλόγου	2300 €
Εισφορά οικογένειας Γεωργίου Γιαγά	700 €
Εισφορά ανώνυμου μέλους του Συλλόγου	500 €
Εισφορά ανώνυμου φίλου του Συλλόγου	1000 €

ΣΥΝΟΛΟ 4500 €

Για το Δ. Σ. του Συλλόγου
Η Πρόεδρος

Αγγέλα Χατζίνη

Εφημερίδα, Σαμακόν Βήμα 25 Απριλίου 2014

Η Στέγη Αγάπης στο Μαραθόκαμπο

Εγκαινιάστηκε «Η Στέγη Αγάπης» στο Μαραθόκαμπο, με σκοπό να προσφέρει τη βοήθειά της στους αναξιοπαθούντες της τοπικής κοινωνίας. Πρόκειται για μια πρωτοβουλία του Συλλόγου των Απανταχού Μαραθοκαμπιτών, που προέκυψε από την ανάγκη να βοηθηθούν άνθρωποι, που εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, αδυνατούν να ανταποκριθούν στις καθημερινές τους ανάγκες.

Σημαντική για τη στέγαση της προσπάθειας ήταν η συμβολή του Δήμου Σάμου που παραχώρησε μια αίθουσα όπου εκεί θα ετοιμάζονται με εθελοντική προσφορά, συσσίτια για 18 άτομα, που αρχικά δήλωσαν ότι χρειάζονται βοήθεια. Η πρόεδρος του συλλόγου, κα Αγγέλα Χατζίνη, ευχαρίστησε όσους βοήθησαν ώστε να πραγματοποιηθεί αυτή η πρωτοβουλία, ενώ δόθηκε η υπόσχεση τόσο από τον Μητροπολίτη κ.κ. Ευσέβιο, όσο και τον αντιπεριφερειάρχη, κ. Θεμιστοκλή Παπαθεοφάνους, ότι θα τους παράσχουν κάθε δυνατή βοήθεια για να συνεχίσουν το έργο τους. Ήδη, από την Κυριακή του Πάσχα, έχει ξεκινήσει η προσφορά του Συλλόγου.

Καλοκαιρινές Εκδηλώσεις του Συλλόγου

- Την πρώτη Κυριακή του Αυγούστου καθιερώνεται να ψάλλεται το πρωί στις 10 επιμνημόσυνη δέηση στο μνημείο του Αφανούς Ναύτη στο Όρμο.

☆☆☆

- Στις 9 Αυγούστου ημέρα Σάββατο θα μετατραπεί η πλατεία της Λούγκας σε θερινό σινεμά και θα προβληθεί η ταινία του συγχωριανού μας Τζαίμς Πάρις «Ο 13ος».

Πολλές σκηνές της ταινίας έχουν γυριστεί μέσα στην Λούγκα.

☆☆☆

- Την παραμονή του Δεκαπενταύγουστου, 14 Αυγούστου, θα γίνει ο καλοκαιρινός μας χορός. Θα ανακοινωθεί ο χώρος που θα πραγματοποιηθεί. Θα σας περιμένουμε όλους και όλες για να ξεφαντώσουμε κάτω από το αυγουσιاتیκο φεγγάρι και με την συνοδεία νησιώτικης ορχήστρας.

Σας ανακοινώνουμε τον αριθμό λογαριασμού της τράπεζας όπου μπορείτε να καταθέσετε την «Αγάπη σας» για τη Στέγη:

τράπεζα Alpha Bank
226002002000307

Σύλλογος των Απανταχού Μαραθοκαμπιτών Σάμου

**Ας μην ξεχνάμε ότι λίγο από το υστέρημά μας
είναι αρκετό για τη Στέγη.**

**Μέσα από αυτή ας θυμηθούμε τον μοναχικό
και αναξιοπαθή συνάνθρωπό μας.**

Μέσα από αυτή ας μνημονεύσουμε τους αγαπημένους μας που έφυγαν και ας

αναπαύσουμε την ψυχή τους με την προσφορά μας και την γενναιοδωρία μας.

Ρένος Χίου, ένας ακέραιος άνθρωπος

Ο Ρένος Χίου γεννήθηκε τον Φεβρουάριο του 1927 στο Μαραθόκαμπο. Ο πατέρας του, Αλέξανδρος Χίου, ήταν δάσκαλος. Η μητέρα του, Ελισάβετ Ισιδώρου, καταγόταν απ' το μικρασιατικό Γέροντα. Τελειώνοντας το Γυμνάσιο στο Μαραθόκαμπο ο Ρένος ασχολήθηκε με την καλλιέργεια της γης και το άνοιγμα πηγαδιών.

Το μοναδικό μικρό του όνομα το έδωσε ο νονός του. Αρχικά ήθελε να του βγάλει το όνομα ενός Ιταλού φίλου, του Ρενάτο, αλλά ο παπάς δεν το δέχτηκε και τον βάφτισε Ρένο. Το 1953 παντρεύτηκε τη δασκάλα Ευγενία Ωρολογιά με την οποία απέκτησαν πέντε παιδιά.

Υπήρξε ένας ιδιαίτερος άνθρωπος με λογοτεχνικό ταλέντο. Άφησε πολλά αφηγήματα και επιστολές που ξετυλίζουν γεγονότα και χαρακτήρες ανθρώπων, καθώς και κοινωνικοθηρησκευτικού τύπου κείμενα που διασώθηκαν διάσπαρτα απ' τους παραλήπτες τους. Συνήθιζε να μοιράζει σε φίλους και γνωστούς τα χειρόγρατά του, ενώ ελάχιστα απ' αυτά έχουν δημοσιευτεί σε εφημερίδες της Σάμου. Πριν χρόνια είχε δώσει στο Φτεριά διηγήματά του, τα οποία δημοσιεύτηκαν. Σε αυτό το τεύχος παρουσιάζουμε άλλα ανέκδοτα.

Ο ίδιος στο διήγημά του «Για ένα ζευγάρι κορδόνια» μας πληροφορεί ότι τα μόνα ταξίδια που έκανε εκτός Σάμου, ήταν αυτά που του έτυχαν κατά τη στρατιωτική του θητεία. Το ένα στη Κρήτη και το άλλο στη Μακρόνησο. Σε απόσπασμα του διηγήματος διαβάζουμε.

«Είκοσι δύο χρόνων βρέθηκα για βασική εκπαίδευση στο Ηράκλειο της Κρήτης. Μετά έγινε ένα χτένισμα και μάζεψαν όλους τους αριστερίζοντες κι έφτιαξαν το 200στό τάγμα μηχανικού με σκοπό τη δημιουργία

στρατιωτικού αεροδρομίου, στον κάμπο του χωριού Τυμπακίου. Εκεί δούλεψα σκληρά. Κατόπιν, μ' έστειλαν στρατοδικείο επειδή διαμαρτυρήθηκα έντονα για τη φυλάκιση που μου επέβαλαν, για τα κορδόνια των αρβύλων μου, που είχαν κοπεί απ' τη σκληρή δουλειά,

και δεν έφταναν να δεθούν. Επιπλέον κατηγορήθηκα για κλοπή πετρελαίου, μαζί με άλλους οδηγούς στρατιωτικών αυτοκινήτων, που πωλούσαν πού και πού κανένα δοχείο βενζίνη για να βγάλουν τα τσιγάρα τους. Εγώ δεν κάπνισα ποτέ.

Απόφαση έξι μήνες φυλακή στη Μακρόνησο. Αυτό το νησί του διαβόλου είχε πάνω τέσσερα τάγματα πολιτικών κρατουμένων και στην άκρη οι στρατιωτικές φυλακές. Απαίσιος φασισμός. Ή το κεφάλι κάτω ή δεν ξαναγύριζες. Το έριξα και πάλι στη δουλειά. Φτιάχναμε κτίρια προς αντικατάσταση των σκηνών. Πέρασε ένας μήνας και η διοίκηση για να ρίξει στάχτη στα μάτια, δημιούργησε ποδόσφαιρο και θέατρο. Επέλεξαν ποδοσφαιριστές και ηθοποιούς. Με διάλεξαν για ηθο-

Ο Ρένος Χίου με την Ευγενία νιόπαντροι το 1953.

ποιό μαζί με 15 άλλους. «Ελάτε στη σκηνή μου να σας δώσω τους ρόλους σας», μας είπε ο ειδικός του θεάτρου. Μας έδωσε τους ρόλους να τους διαβάσουμε. Βγαίνοντας έριξα μια ματιά. Μου είχε δώσει γυναικείο ρόλο. Γυρίζω πίσω και του λέω. «Έκανες λάθος. Μου έδωσες γυναικείο ρόλο». Με αγριοκοίταξε. «Πού το βλέπεις το λάθος»; «Εγώ αρνούμαι να υποδυθώ γυναίκα. Πάρτον πίσω το ρόλο». «Εδώ που ήρθες, δεν υπάρχει η λέξη αρνούμαι».

Έφυγα. Όλη τη νύχτα, προσευχόμουν να θερμά να γίνει ένα θαύμα να ξαναγυρίσω πίσω στο νησί μου. Το πρωί μας παράταξαν στο γήπεδο για αναφορά. Μπορο-

στά μας η απέραντη θάλασσα. Μια φορά το μήνα ερχόταν καίκι φορτωμένο καύσιμα. Έρχιναν τα βαρέλια στη θάλασσα, όταν ο καιρός ήταν ευνοϊκός, διότι δεν υπήρχε λιμάνι και τα βαρέλια έρχονταν έξω μόνα τους. Ύστερα εμείς τα κυλούσαμε ως τις αποθήκες. Εκείνο το πρωί λαχτάρισα, όταν διάβασα στη πλώρη νηολόγιο Ν. Σάμιου. Το σαμιώτικο καίκι ήλθε ως τα είκοσι μέτρα τα έριξε στη θάλασσα κι έφυγε. Σε λίγο άλλαξε ο καιρός και τα βαρέλια σκαμπανέβαζαν, αν και ήταν βυθισμένα κατά τα 3/4. Ξαφνικά ο άνεμος δυνάμωσε και τα έσπρωχνε προς το πέλαγος. Φωνές, τρεχάματα, κακό. Δεν υπήρχε βάρκα. Απαγορευόταν.

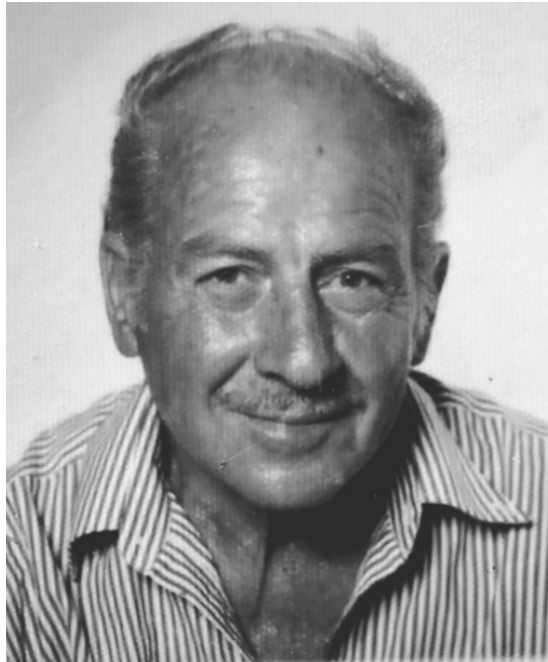
Τότε σαν αστραπή μου ήλθε στο μυαλό. Να πέσω; Θ' αντέξω το ψύχος μέσα στα παγωμένα νερά; Τόλμησα και το είπα στον επιλοχία. «Από πού είσαι»; «Σαμιώτης». «Περίμενε». Ρώτησε τον αξιωματικό. Αυτός είπε. «Ας πέσει. Αν και δεν πιστεύω να κάνει τίποτα».

Έπεσα. Δεν είχαν πάει μακριά. Έβαλα δύο μπροστά. Γύρισα ανάσκελα και τα κλώτσισα. Τίποτα ούτε μισό μέτρο μπροστά. Γύρισα κανονικά. Τα έσπρωχνα με τα χέρια κλωτσώντας με τα πόδια. Αποτυχία. Κι ενώ εγκατέλειπα τον αγώνα, έγινε το θαύμα. Κάποιο βαρέλι όπως είχε γυρίσει, φάνηκε το πώμα του, το οποίο είχε καλυφθεί με ταινία από μαλακό τσίγκο, που κατέληγε σε μια μικρή οπή, σαν κρίκο. Πάνω, διέκρινα τα γράμματα «Σ. Υ.» Στρατιωτικό Υλικό. Κολύμπησα ως την ακρογιαλιά, χωρίς να βγω απ' τη θάλασσα, γιατί ο κρύος αέρας θέριζε, και ζήτησα να μου φέρουν λεπτό σχοινί. Μου έφεραν. Γύρισα γρήγορα στα βαρέλια και με μικρή προσπάθεια τα γύριζα, περνούσα το σχοινί απ' την οπή τους και σε μισή ώρα περίπου τα έδεσα όλα και τα έφτιαξα σαν σχεδία δένοντάς τα και μεταξύ τους νερά. Ύστερα πήρα την ελεύθερη άκρη, κολύμπησα ξανά και βγαίνοντας έξω, παρέδωσα την άκρη του σχοινιού στους άλλους, που είχαν παραταχθεί και χειροκροτούσαν. Ακόμα λίγο και θα πάγωνα. Τράβηξα στη σκηνή μου, τυλίχτηκα στην κουβέρτα και συνήλθα.

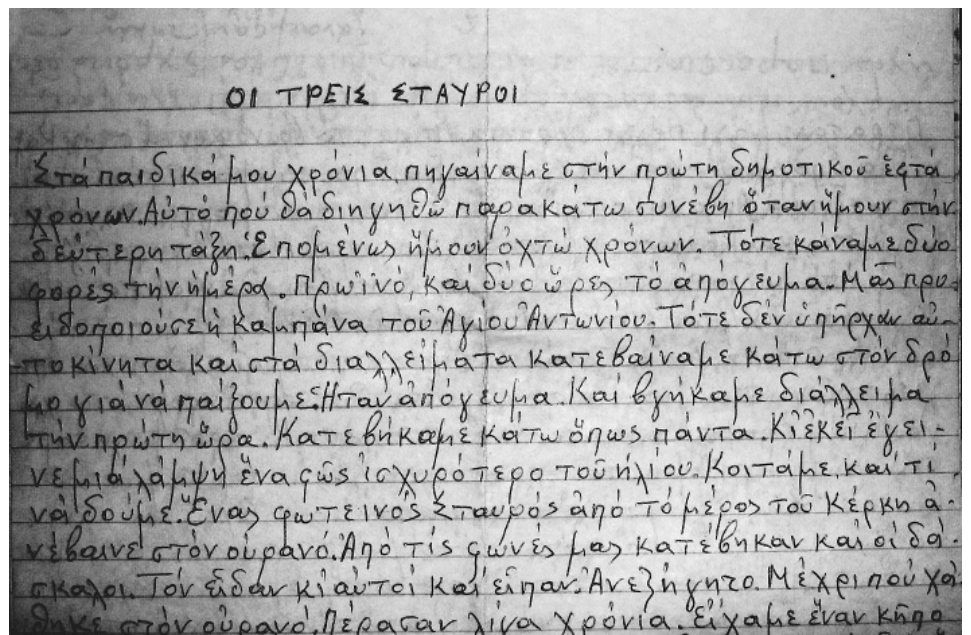
Το άλλο πρωί στην αναφορά με επαίνεσαν και μου έδωσαν δέκα εργατικούς και πηγαίναμε με καίκι από ένα μόλο που υπήρχε στο 1ο των εξόριστων προς τις παραλίες της Αττικής, Σούνιο, Κερατέα, κλπ. για να φορτώσουμε αμμοχάλικο για τα καινούρια κτίσματα της Μακρονήσου. Γυρίζαμε το βράδυ. Έτσι γλύτωσα κι απ' το θέατρο, μέχρι που αποφυλακίστηκα. Στη Μακρόνησο σκεφτόμουν ότι κατέβηκα απ' τον Κέρκη τρέχοντας, όταν νεαρός είχα πάει με τους αντάρτες. Άκουγα μερικούς που βλαστημούσαν με φοβερές βλαστήμιες και ειρωνεύονταν τη πίστη μου. Τους εγκατέλειψα, γιατί δεν ανεχόμουν τον αθεϊσμό και την ασέβεια. Όμως στην εξορία υπήρχαν κομμουνιστές αγνοί ιδεολόγοι, που θυσιάζονταν για τις ιδέες τους, όπως οι πρώτοι χριστιανοί για την πίστη τους. Υπήρχαν παλικάρια με ψυχή και αδαμάντινο χαρακτήρα εξόριστοι σ' εκείνο

το νησί του διαβόλου. Κάθε άνθρωπος έχει την ιστορία του. Τα αλεξίπτωτα και τα μυαλά ενεργούν σωτήρια για το καλό του κόσμου, όταν είναι ανοιχτά, μεταξύ ουρανού και γης».

Αυτό το αυτοβιογραφικό απόσπασμα φανερώνει πολλά απ' τη προσωπικότητα και το χαρακτήρα του Ρένου Χίου, ο οποίος μας άφησε τα ωραία λαϊκότερα διηγήματά του σαν χειρόγραφα μνήμης των αξιών της εποχής του και των περασμένων ανθρώπων.

Ο Ρένος Χίου.

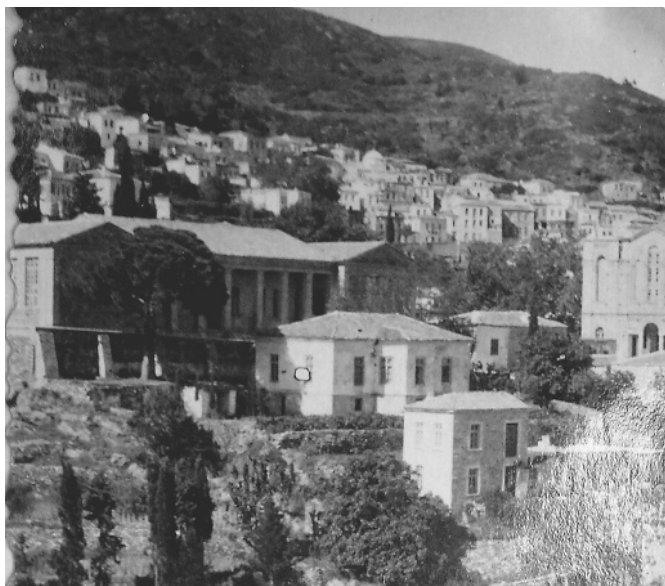
Χειρόγραφο του Ρένου Χίου.

Ρένος Α. Χίου

Διηγήματα

Α. Το πρώτο χτυποκάρδι

Μπαίνοντας από την μεγάλη πόρτα του τότε εξαταξίου Γυμνασίου του χωριού μας, μπροστά μας ξεδιπλωνόταν ο φαρδύς διάδρομος που κατέληγε στα γραφεία των καθηγητών. Δεξιά οι τρεις μικρές τάξεις και αριστερά οι τρεις μεγάλες. Ήμουν γύρω στα δεκατέσσερα, στη β' τάξη. Η μικρή μας αίθουσα βρίσκονταν

Η Κεντούρειος Σχολή.

αριστερά, και στο μέσον η έδρα, η καρέκλα και το τραπέζι απ' όπου δίδασκαν οι καθηγητές μας. Ένας στενός διάδρομος μεταξύ των θρανίων, χώριζε την τάξη στα δύο. Δεξιά τα αγόρια, αριστερά τα κορίτσια. Όλοι ήμασταν γνωστοί από το δημοτικό, αγαπημένοι σαν αδέρφια. Με μια λέξη συναδέλφωση.

Μέχρι που ήλθαν απρόσκλητοι, λόγος του λέγουν, δύο καινούριοι. Το αγόρι που είχε το καϊδευτικό όνομα Μίμης, και η Ειρήνη, που σκίασε με το ολόγλυκο χαμόγελό της όλες τις άλλες. Ο Μίμης γιος δικαστικού, νεόφερτος, καθότι το χωριό είχε τότε Ειρηνοδικείο. Η Ειρήνη μας ήλθε από την Εμπορική Καρλοβάσου. Ο Μίμης ήταν βραδύς στα μαθήματα, αλλά ήταν σπουδαίος καλλιγράφος και σκιτσογράφος. Κάθε τέλος του μηνός κάναμε δοκίμιο. Εκείνη την ημέρα που η καρδιά μου θα έπαιρνε το πρώτο μήνυμα γι' αυτό το κάτι και απερίγραπτο που ξαφνιάζει με την δύναμή του, είχαμε δοκίμιο φυσικής. Ενώ σε όλα τα μαθήματα ήμουν μέτριος, σε δύο πρώτευα. Έκθεση και φυσική. Έλυσα και τις τρεις ασκήσεις σε χρόνο μηδέν, αλλά δεν κατέθεσα την κόλλα, από συστολή, περιμένοντας να πάει άλλος πρώτος. Τότε έριξα μια κλεφτή ματιά στην Ειρήνη, που έτυχε η κενή θέση που κάθισε να είναι ακριβώς απέναντί μου. Και την είδα σε σκέψεις με το στυλό ακουμπισμένο στον κρόταφο. Από τα

τρία είχε γράψει το ένα. Πριν καλά-καλά το σκεφτώ, έκοψα δυο καρτάκια, έγραψα τις λύσεις, τα δίπλωσα και περίμενα τη στιγμή που κάποιος ή κάποια θα πήγαινε το γραπτό του στην έδρα, όπου θα έφραζαν το οπτικό πεδίο του καθηγητή για να υλοποιήσω τη σκέψη μου. Πριν τελειώσει η σκέψη μου, σπκώθηκα, έκανα πως στηρίχτηκα στην άκρη του θρανίου της κι άνοιξα την παλάμη. Εν συνεχεία προχώρησα και παρέδωσα το δικό μου γραπτό.

Επιστρέφοντας, είδα τα πελώρια μάτια της να μ' ευχαριστούν. Τι κρυβόταν πίσω απ' αυτά τα υλικά μάτια με σύνθεση εβδομήντα τοις εκατό νερό; Αυτή η δύναμη της ακτινοβολίας τους, πού η πηγή τους; Αυτή η λόγχη η φωτεινή που μαγνητίζει και μαλακώνει και τις πιο σκληρές και βάρβαρες καρδιές και πλάθει σαν γνήσιο κερί σε νέα καλούπια το είναι μας. Και γινόμαστε παιχνίδια σε αθώα μωρουδίστικα χεράκια. Καμιά σχέση τα υλικά συστατικά του ματιού με το άυλο ουράνιο δώρο που λέγεται ψυχή και πνεύμα. Πού η πατρίδα τους; Ρωτήστε τ' αστέρια, τους ήλιους, τα φεγγάρια. Όλα έχουν τον ίδιο πατέρα, την πηγή της αγάπης που φωτίζει τα μάτια, ποτίζει τα άνθη, κρατά σε αρμονία τα αστέρια. Γίναμε φίλοι. Συμπάθεια, αγάπη. Ανταλλάσαμε σημειώσεις μέσα σε βιβλία.

Η μόνη μας ελπίδα μοναχικής συνάντησης, η εκδρομή, που δεν άργησε να 'ρθει. Το μέρος παραθαλάσσιο, γνωστό. Ψιλή Άμμος. Και το σχέδιο έτοιμο. Το δάσος θα μας προστάτευε. Θα προχωρούσα ως την θάλασσα. Θα με ακολουθούσε από σχετική απόσταση. Θα βαδίζαμε δεξιά, εκεί που τελειώνει η άμμος κι αρχίζουν οι πέτρες. Μια μικρή ανάβαση λίγα μέτρα ακόμη, υπήρχε σπηλιά, όπου και ο τόπος προορισμού μας. Έτσι κι έγινε. Βαδίσαμε κατά μήκος της ακροθαλασσιάς εκεί που το κύμα συντρίβεται στην άμμο.

Ανέβηκα πρώτος. Την βοήθησα ν' ανέβει δίνοντάς της το χέρι μου.

«Κι αν η άκρη του δικού μου δακτύλου αγγίζει την άκρη του δικού σου, δεν έχω τίποτε να ζηλέψω από τον παράδεισο», λέει ο ποιητής. Αυτή η αγωνία σε πόσες άγνωστες διαλέκτους μεταφράζεται; Εμείς κρατάμε και τις δύο, πόνου και ευτυχίας. Κι εκεί που νομίζαμε πως ήμασταν επιτέλους μόνοι, νέα έκπληξη. Στην σπηλιά υπήρχαν οικιακά σκεύη και κλινოსκεπάσματα. Γεγονός ότι κάποιος ψαράς διανυκτέρευε εκεί. Η αγωνία και η κούραση δεν μας έδωσαν καιρό για άλλες σκέψεις. Ξαπλώσαμε, ενώσαμε τα χέρια και κλείσαμε τα μάτια. Πόση ώρα; Ποιος ξέρει; Ο χρόνος είχε σταματήσει. Ξαφνικά πεταχτήκαμε. Τι αδιάκριτος αυτός ο ψαράς!

– Βρε, βρε, τα τρυγονάκια! Έχω επισκέπτες και δεν το ξέρω; Πώς μέχρι το φτωχικό μου;

– Εκδρομή.

– Α, είπα κι εγώ! Εσύ τίνος είσαι;
 – Του τάδε.
 – Κι η κοπελιά;
 – Απ' το Παλαιό Καρλόβασι.
 – Καθίστε. Θα κουβεντιάσουμε, θα ψήσουμε χταπόδι, θα πούμε και καμιά ιστορία.

Οι όμορφες ώρες περνούν ανυποψίαστα. Χαιρετίσαμε, ευχαριστήσαμε και η επιστροφή, απ' την ίδια κάθοδο, του βράχου. Κύμα-κύμα και κοντά στο δάσος, χωρίσαμε.

Ευτυχώς η απουσία μας δεν έγινε αντιληπτή. Οι καθηγητές γελούσαν μισομεθυσμένοι. Καμιά λέξη δεν γεννήθηκε με απόλυτη έννοια για το πώς νιώθει κανείς από την πρώτη συνάντηση. Ζούσα την ονειρική ευτυχία, που φέρνει δάκρυα στα μάτια. Ένας άλλος όμως, έκανε διαφορετικές σκέψεις. Ο Μίμης. Ο οποίος ερευνώντας με τα μάτια είχε σταθεί στην πιο όμορφη, την Ειρήνη. Λίγες μέρες μετά, τη σκισάρισε και της δώρισε το πορτρέτο της. Ψύλλοι στ' αυτιά μου μπήκανε.

Πλησίαζαν οι γιορτές και το Γυμνάσιο ανέβασε ένα θεατρικό προς ενίσχυση του ταμείου του. Στην τελευταία δοκιμή μας κάλεσαν όλους. Είχα λίγο αργήσει και βαδίζοντας κατά μήκος του διαδρόμου, αναζητούσα μια θέση, ενώ συγχρόνως προσπαθούσα να εντοπίσω την Ειρήνη. Την είδα. Πίσω της ακριβώς υπήρχε άδειο κάθισμα. Δεν πρόφθασα να καθίσω, και η υποψία μου, έλαβε σάρκα και οστά. Δίπλα της καθόταν ο Μίμης. Είχε ρίξει ανάμεσά τους τη ζακέτα της και κάτωθεν χάνονταν τα χέρια τους. Οπωσδήποτε κρατιόνταν, στο μισοσκόταδο. Από ένστικτο, σκύβω και διακρίνω το πόδι του, ν' ακουμπά το δικό της, την ώρα που άνοιγε η αυλαία, κι η προσοχή των μαθητών, εστιάζονταν σ' αυτήν. Σηκώθηκα, δεν είχα θέση πια εκεί.

Πήγα σπίτι. Ανέβηκα τη ξύλινη σκάλα. Στο βάθος του διαδρόμου έπεσα κάτω από το ράφι με τις εικόνες. Εκεί με βρήκε η μάνα μου.

– Γιατί κλαίς;
 – Γιατί; Γιατί είμαστε φτωχοί.
 – Σήκω να φάμε, άλλοι δεν έχουν ούτε ψωμί.

Πόνεσα καρτερικά, αδιαμαρτύρητα. Ο χρόνος, ο μεγάλος αυτός γιατρός μου ξανάφερε το χαμόγελο. Πέρασαν τα χρόνια, σκορπίσαμε. Πόλεμος, κατοχή, απελευθέρωση.

Εκεί στους πρόποδες του Κέρκη υπάρχει μια σπηλιά με το εκκλησάκι της Παναγίας της Σαραντασκαλιώτισσας. Εκεί αν και πηγαίνω δεκαετίες ολόκληρες μια φορά την εβδομάδα, συνήθως Κυριακή, κάθε φορά νομίζω ότι πηγαίνω για πρώτη φορά. Πολλοί προσκυ-

ντές ανεβαίνουν ιδίως το καλοκαίρι. Και μια κάποια Κυριακή είχα τελειώσει τη σύντομη προσευχή μου και βγήκα έξω στη μικρή αυλή. Ένα αυτοκίνητο σταμάτησε κάτω. Άνοιξαν οι πόρτες και βγήκαν δυο άντρες, και δυο γυναίκες. Εγώ τους παρατηρούσα από ψηλά. Όσο ανέβαιναν την ανηφοριά, κατάλαβα ότι η βραδυπορία τους οφείλετο στην παχυσαρκία τους. Οι γυναίκες ανέβαιναν υποβασταζόμενες από τους άντρες, όταν έφτασαν στα απότομα ψηλά σκαλοπάτια.

Η Παναγία η Σαραντασκαλιώτισσα.

Ανέβηκαν καμιά φορά, με χαιρέτισαν και μπήκαν στην εκκλησία. Έριξαν μια ματιά στα σπίλαια, κι ήρθαν στο πεζούλι απ' όπου η ματιά απλώνεται σε βουνό και θάλασσα. Στη συζήτηση που άνοιξαν μια στιγμή λέει η μια γυναίκα στην άλλη.

– Εσύ, Ειρήνη, από τότε που πήγαινες στο Γυμνάσιο, δεν έτυχε να έρθεις καμιά φορά εδώ;

– Ναι. Μια φορά μας έφεραν εκδρομή. Είχα συμμαθητές τον τάδε και τάδε. Τους μνημόνευε όλους με τα μικρά τους ονόματα. Κάποια στιγμή ανέφερε κι εμένα. Πετάχτηκα. Παρ' ολίγο να προδοθώ, πράγμα που δεν ήθελα. Η Ειρήνη! Αν είναι δυνατόν το γλυκό καστανό κορίτσι να είναι αυτή η ευτραφής κυρία με τα προγούλια και τα αραιά μισοβαμμένα μαλλιά, που είχα μπροστά μου! Αυτή λοιπόν είναι η φιλοσοφία του βίου; Η φθορά της φθίνουσας ζωής;

Χαιρέτησα. Κι ενώ κατέβαινα τις σκάλες, ανακάλυψα ότι μέσα βαθιά στο είναι μου υπήρχε μια κάποια κακία. Σα να ευχαριστήθηκα για την κατάντια της Ειρήνης. Λες κι εγώ δεν ήμουν ένας ηλικιωμένος καρφλός με σακούλες στα μάτια κι αγνώριστος. Αυτά που με έσωζαν απ' τη παχυσαρκία και τη βραδυπορία ήταν η τσάπα, η σκληρή δουλειά, και οι συχνές αναβάσεις μου στον Κέρκη. Και πάλι καλά που το ένιωσα αυτό, κι έκανα την αυτοκριτική μου. Έτσι, πήγα και το εξομολογήθηκα για να μην έχω το βάρος της κατακρίσεως.

Β. Οι τρεις σταυροί

Στα παιδικά μου χρόνια, πηγαίναμε στην πρώτη δημοτικού εφτά χρονών. Αυτό που θα διηγηθώ παρακάτω συνέβη όταν ήμουν στην δεύτερη τάξη, επομένως ήμουν οκτώ χρονών. Τότε κάναμε δυο φορές την ημέρα μάθημα. Το πρωί και δύο ώρες το απόγευμα. Μας προειδοποιούσε η καμπάνα του Αγίου Αντωνίου. Τότε δεν υπήρχαν αυτοκίνητα και στα διαλείμματα κατεβαίναμε κάτω στο δρόμο για να παίξουμε.

Ήταν απόγευμα και βγήκαμε για διάλειμμα την πρώτη ώρα. Κατεβήκαμε κάτω όπως πάντα. Κι εκεί έγινε μια λάμψη, ένα φως παρόμοιο του ηλίου. Κοιτάμε και τι να δούμε; Ένας φωτεινός σταυρός από το μέρος του Κέρκη ανέβαινε στον ουρανό. Από τις φωνές μας κατέβηκαν οι δάσκαλοι. Τον είδαν κι αυτοί και είπαν «ανεξήγητο». Μέχρι που κάθκε στον ουρανό.

Ιστορία δεύτερη. Είχαμε ένα κήπο στα ανατολικά του χωριού, κοντά στις βρύσες της Σγουρούς. Εκεί είχε ένα κυκλικό πλυσταριό με πολλές πλύστρες και πήγαιναν οι γυναίκες πρωί-πρωί κι έπλεναν τα ρούχα. Ήμουν μικρός, κι είχα ακούσει αυτή την ιστορία απ' τη μεγάλη μου αδελφή την Καλλιόπη, την μετέπειτα μοναχή Φιλοθέη. Ένα απόγευμα η μάνα μας την έστειλε να βγάλει κόρτα και να περάσει κι απ' τον κήπο μας να ποτίσει. Όταν γύρισε στο σπίτι πάνω που νύχτωνε, η μάνα μας χρειάστηκε το μαχαίρι της, αλλά δεν το εύρισκε. Η αδελφή μου το είχε ξεκάσει στον κήπο. Ήταν καλό μαχαίρι, με ασημένια λαβή, απ' την προίκα της μάνας μου που την είχε φέρει απ' τον Γέροντα της Μικρασίας, και το είχε σαν κειμήλιο. Επειδή είχε νυχτώσει, και τότε δεν κυκλοφορούσαν νύχτα τα κορίτσια, η μάνα μου ξύπνησε την αδελφή μου αχάραγα, για να πάει στον κήπο να βρει το μαχαίρι. Εκείνη φτάνοντας στις βρύσες και στα πλυσταριά, είδε δυο γυναίκες με τους μπόγους τα ρούχα τους κάτω να συζητούν. Η μια έκλαιγε και η άλλη παρηγορούσε. Η αδελφή μου κοντοστάθηκε για να μάθει το λόγο που έκλαιγε και μιλούσε τόσο θλιβερά εκείνη η γνωστή της γυναίκα. Πλησίασε και μπήκε στη συζήτηση. Η γυναίκα της ξαναδιηγήθηκε απ' την αρχή την ιστορία της χωρίς να μπορεί να σταματήσει τους λυγμούς της. Μετά τα μεσάνυχτα, ξύπνησε, λέει, από ένα δυνατό φως. Βγήκε έξω να δει από πού προερχόταν το φως και τι να δει; Ένας φωτεινός σταυρός ανέβαινε στον ουρανό και φεγγοβλούσε. Κι αυτό το πήρε σαν προμήνυμα θανάτου. Γι' αυτό έκλαιγε. Φοβόταν πως θα πεθάνει και θ' αφήσει τα παιδιά της ορφανά. Η άλλη την παρηγορούσε ότι είναι καλό σημάδι κι όχι κακό. Η αδελφή μου τη λυπήθηκε πολύ, και την βεβαίωσε, ότι αυτό που είδε ήταν ευλογία, σαν το καντήλι του Άι-Γιάννη του Θεολόγου που τις νύχτες οι ναυτικοί βλέπουν το φως του στον Κέρκη, και σώζονται απ' τις φουρτούνες. Και τότε η γυναίκα παρηγορήθηκε και σταμάτησε να κλαίει.

Ιστορία Τρίτη. Πέρασαν πάλι πολλά χρόνια. Πάνω στο βουνό κοντά στην Καλλιθέα υπάρχουν τρεις εκκλησίες. Εκεί που σταματά το αυτοκίνητο είναι η Αγία Αικατερίνη. Εκεί είναι πανέμορφα. Πλατάνια γίγαντες

και καθάριο κρυστάλλινο νερό. Μετά ανηφορίζοντας με τα πόδια λιγότερο από μια ώρα φτάνουμε στην εκκλησία της Παναγίας της Μακρινής. Δέκα λεπτά πιο πάνω η εκκλησία της Αγίας Τριάδος. Από τα πιο ωραία δάση και σπηλιές του νησιού μας. Γι' αυτό πηγαίνω δυο-τρεις φορές το χρόνο.

Μια μέρα συνάντησα ένα τσοπάνη. Κι αφού μιλήσαμε σαν να γνωριζόμασταν χρόνια ύστερα από τη κουβέντα μας μου είπε και την εξής ιστορία.

– Εγώ, μου λέει, δεν παραήμουν θρήσκος και με τα ζώα νευρίαζα και πότε-πότε μου ξέφευγε η βλαστήμα. Μετά το μετάνιωνα. Τι το όφελος; Πάλι ξαναβλαστημούσα με το παραμικρό. Όσπου μου συνέβη κάτι και όχι μόνο ζήτησα συγκώρεση από το Θεό, αλλά έταξα μέχρι να μπορώ να έρχομαι έως εδώ πάνω να προσκυνώ, θα έρχομαι. Κοιμόμουν και λίγες ώρες πριν ξημερώσει, πετάχτηκα. Ένα δυνατό φως έκανε τη νύχτα μέρα. Κοιτάω και τι να δω; Ένας φωτεινός σταυρός ανέβαινε από το βουνό στον ουρανό σιγά-σιγά μέχρι που κάθκε πάνω απ' την κορφή του Άι-Λια.

Πέρασαν πάλι λίγα χρόνια. Κι έπεσε στα χέρια μου ένα αγιορείτικο βιβλίο. Κι εκεί εξηγούσε την εμφάνιση του σταυρού. Έλεγε ότι όταν πεθάνει κάποιος άγι-

Η Ευαγγελίστρια του Κέρκη.

ος ασκητής, επειδή εδώ στη γη σταύρωσε τον εαυτό του με νηστείες και προσευχές, η ψυχή του ανεβαίνει στον ουρανό σε σχήμα φωτεινού σταυρού. Και μακάριος και άγιος, όποιος είναι τυχερός και τον δει. Έκτοτε δεν ξαναφάνηκε πια αυτό το σημείο. Φανερό ότι ο Κέρκης ορφάνεψε. Δεν υπάρχουν πια ασκητές. Έχουν όλοι πεθάνει. Πολλές φορές είχαν παρουσιαστεί σε ανθρώπους. Πάνε πολλά χρόνια που δεν ξανακούστηκε τέτοιο φαινόμενο. Τα τελευταία χρόνια η μπουλντόζα ανοίγοντας αγροτικό δρόμο στον Άι-Λημήτηρη στην περιοχή της Μακρινής, έφερε στο φως τάφους ασκητών. Ο Κέρκης είναι το ιερό βουνό των φωτεινών σταυρών, που μας δείχνουν τους δρόμους της πίστης και του απείρου.

Κώστας Τζαννετίς

Λόγος του κ. Κων. Τζαννετί εκφωνηθείς στα αποκαλυπτήρια της προτομής του εθνικού ήρωος Καπετάν Σταμάτη την 14ην/9/1969

Αιδεσιμότατοι ιερείς,
Αξιότιμε κ. Νομάρχα,
Κύριε Στρατιωτικέ Διοικητά,
Κύριε Δήμαρχε των Σαμίων,
Αγαπητοί συμπατριώτες,

Αποδίδουμε σήμερα τιμές στη μνήμη ενός μεγάλου ήρωος συγχωριανού μας του θρυλικού Καπετάν Σταμάτη. Και στο όνομά του, στην μαρμάρινη ηρωική μορφή του, που φιλοτέχνησεν με τόσην επιτυχίαν ο διακεκριμένος γλύπτης Θεόδωρ. Κολοκοτρώνης, τιμούμε και όλους τους γενναίους Σαμίους πολεμιστάς του εικοσιένα και ειδικότερα τους καταγομένους από τον αγαπητό μας Μαραθόκαμπο. Έχουν περάσει 108 ακριβώς χρόνια από το θάνατό του. Σ' όλα αυτά τα χρόνια όλοι εμείς, και οι πατέρες μας και τα παιδιά μας είχαμε και έχουμε μέσ' στο νου και την καρδιά μας σαν εθνικά σύμβολα, σαν πρόσωπα υπέροχου πατριωτισμού και παλικαριάς, τον Αρχηγό πρώτα του Αγώνος, τον ασύγκριτο Λυκούργο Λογοθέτη και τον αντρειωμένο κατόπιν χιλιάρχον Καπετάν Σταμάτη, καθώς και τους άλλους στρατιωτικούς ηγέτες, τον Λαχανά, τον Κονταξή, τον Μελαχροινό, τον Αγγελινίδη. Πλάι σ' αυτούς και ειδικότερα στον Καπετάν Σταμάτη ξέρομε ότι αγωνίσθησαν με αυταπάρνηση και γενναιότητα και πολλοί άλλοι, που τα ονόματά τους θα πρέπει μίαν ημέρα ν' αναγραφούν ανεξίτηλα σε μια τιμητική στήλη, για να θυμίζουν στις επερχόμενες γενεές ότι είναι απόγονοι ηρώων και ότι η ελευθερία που καίρονται σήμερα δεν ήρθε μόνη της στην πατρίδα μας, αλλ' αποκτήθηκε με συνεχείς και μεγάλες θυσίες.

Ανέκαθεν στη χώρα μας απετέλει ιερόν καθήκον ο σεβασμός και η λατρεία των προγόνων. Στην προκειμένην όπως περίπτωσιν, της ανεγέρσεως της προτομής, εκίνησεν ημάς και ένα βαθύ αίσθημα ευγνωμοσύνης προς τον γενναίον άνδρα, ο οποίος προέταξε θαρραλέα τα στήθη του πολεμώντας για την ελευθερία του νησιού μας.

Ο καπετάν Σταμάτης κατήγετο από εξέχουσα και αρχοντική οικογένεια. Η γέννησή του πρέπει να υπολογισθεί γύρω στα 1785. Πολύ νέος άρχισε το ναυτικό του στάδιο κοντά στον θαλασσόλυκο καπετάνιο Κεφαλά. Κοντά σ' αυτόν και αργότερα σαν καπετάνιος, γυρίζοντας τις θάλασσες της Μεσογείου και του Ατλαντικού ακόμα, που τις ελύμαιναν οι πειρατές του

καιρού εκείνου, ήταν αναγκασμένος να μαθαίνει και να εφαρμόζει όλα της πολεμικής ναυτικής τέχνης τα μέσα και να ατσαλώνει την εκ φύσεως γενναία του ψυχή στις αντίξοες καταστάσεις που συναντούσε. Κι έτσι όταν σάλπισε στην Ελλάδα το εγερτήριο σάλπισμα της Εθνεγερσίας, ήταν καθ' όλα έτοιμος να προσφέρει στην πατρίδα όλες του τις φυσικές και επίκτητες δυνάμεις του: Γερό και επιβλητικό σώμα, γενναία ψυχή και πείραν στην πολεμική τέχνη.

Την 18ην Απριλίου 1821, ο Καπετάν Σταμάτης εκ των πρώτων και συγχρόνως με τον επίσης ανδρείον Κων. Λαχανά από το Βαθύ, εκτύπησε το καμπανάκι του Οσίου Αντωνίου εδώ κοντά μας και αφού έγινε δοξολογία, συνέταξε τα παλικάρια του και εδιάβασε την προκήρυξη της επαναστάσεως του Αλεξ. Υψηλάντη. Με πρωτοφανή ενθουσιασμόν αντίκχησε τότε εις την Πλατείαν το σύνθημα και ο όρκος Ελευθερία ή θάνατος.

Ηκολούθησε, την 8ην Μαΐου, η επίσημη κήρυξις της επαναστάσεως από τον Λυκούργο Λογοθέτη στο Καρλόβασι και άρχισαν οι σκληροί αγώνες της απελευθερώσεως. Τα παράλια της Σάμου ημύνοντο στις απόπειρες των Τούρκων

ν' αποβιβασθούν στη νησί, ενώ οι Σαμιώτες εύρισκαν συχνά ευκαιρίες για να κάνουν μεγάλες επιδρομές στην αντικρινή ανατολή, ενσπεύροντας τον τρόπο στους Τούρκους και μεταφέροντας απ' εκεί πολύτιμα λάφυρα και εφόδια.

Τον Ιούλιο του 21 κατέφθασεν ο μεγάλος στόλος του Καρά Αλή για να υποτάξει το νησί, ενώ μυριάδες τουρκικού στρατού και όχλου ήσαν έτοιμοι από την απέναντι παραλία να ερημώσουν την Σάμον και να περάσουν διά πυρός και σιδήρου τους κατοίκους της, όπως έλεγεν η διαταγή του Σουλτάνου. Ευτυχώς οι πρώτες απόπειρες του Καρά Αλή απέτυχαν, χάρις στη θαυμαστή αντίσταση των γενναίων Σαμιωτών. Και ήλθεν η κρίσιμος ώρα. Οι Τούρκοι επέτυχαν, κατόπιν σφοδρότατου κανονιοβολισμού, να κάμουν απόβαση στο βραχώδες ακρωτήριο του Κάβο Τζωρτζή. Οι ολίγοι Σαμιώτες, περί τους 15, που το εφύλαγον, αναγκάσθηκαν να υποχωρήσουν. Λίγο ακόμη και το παν απώλετο. Στην κρισιμότερη αυτή στιγμή έσπευσεν ο Καπετάν Σταμάτης και έσωσε την κατάσταση. Αφού επεχείρησε με τα τουφέκια να ανακατίσει τους αποβιβαζόμενους Τούρκους και είδεν ότι η απόκρουση ήταν αδύνατη μ'

Η προτομή του καπετάν Σταμάτη.

αυτά, ανέσυρε την σπάθην του και προχωρώντας πρώτος αυτός εφώναξε, «εμπρός με τα σπαθιά στο χέρι, ελευθερία ή θάνατος». Και αμέσως ως λέων όρμησεν εναντίον του αρχηγού των αποβιβασθέντων Τούρκων Καπλάν Αγά και τον έσχισε στα δύο. Οι Τούρκοι εδείλιασαν, ενώ οι Σαμιώτες μμιούμενοι τον γενναίο καπετάνιο τους, έπεσαν κατ' επάνω τους σπαθίζοντας αλύππτα τους εκθρούς. Σε λίγη ώρα οι 15 Έλληνες πολεμισταί έγιναν 50, 100, 300. Επικολούθησε πραγματική σφαγή. Η θάλασσα κοκκίνισε από αίμα των τυράννων, γιατί οι βάρκες που έστελναν αλληπάλληλα ο Καρά Αλής, εβυθίζοντο αΐτανδροι από το πυροβολικό κυρίως των Σαμίων. Η καταστροφή γενικεύθηκε και ο Τούρκος έχασε κάθε ελπίδα αποβάσεως. Σε λίγες μέρες φάνηκε από μακριά και ο ελληνικός στόλος και ο Καρά Αλής απελπισμένος διέταξε την αρμάδα του ν' αποπλεύσει, αφήνοντας τη Σάμο ελεύθερη και ένδοξη. Ο Κάβο Τζωρτζής έντοτε ονομάσθηκε Κάβο Φονιάς, ο δε Καπετάν Σταμάτης έγινε θρύλος.

Επικολούθησαν νέες επιδρομές εις τα παράλια της Μικράς Ασίας, το δε 1822, όταν ο Καπετάν Σταμάτης βρέθηκε στην Πελοπόννησο, την οποία απειλούσε η περίφημη στρατιά του Δράμαλη, έσπευσε να λάβει μέρος εις την μάχην των Δερβενακίων πολεμίσας γενναίως μαζί με τον στρατόν του Κολοκοτρώνη.

Το 1824 ο Καπετάν Σταμάτης εναυπήνησε το περίφημον πολεμικό καράβι του Αχιλλεύς, που είχε πλήρωμα 65 γενναίους ναύτες, τους περισσότερους από το Μαραθόκαμπο. Με τον Αχιλλέα του περιέπλεε τα παράλια της Σάμου, εναυμάχει νικηφόρως με μεμονωμένα εκθρικά πλοία και έτσι έγινε, με τη βοήθεια και των άλλων εξοπλισμένων μικροτέρων πλοίων, ο σπουδαίος φρουρός και φύλακας των διαρκώς απειλούμένων ακτών της Σάμου.

Την ίδια χρονιά, το 1824, κατέφθασεν η μεγάλη μονάδα του Χοσρέφ Πασά, για να υποτάξει επιτέλους το ανυπότακτο νησί. Αλλ' αυτή τη φορά οι Σαμιώτες είχαν εγκαίρως προστάτη και την αρκετά μεγάλη μοίρα του ελληνικού στόλου, με στόλαρχο τον Σαχτούρη και πυρπολητή τον ατρόμητο Κ. Κανάρη. Κοντά τους και τα σαμιώτικα πλοία μ' επικεφαλής τον Αχιλλέα. Και γίνεται τότε η μεγάλη ναυμαχία της Μυκάλης. Ο Χοσρέφ κατατροπώνεται και φεύγει, ενώ η Σάμος πανηγυρίζει: «Χριστός Σάμον έσωσε τη 6η Αυγούστου 1824».

Οι αγώνες όμως δεν έπαυσαν. Ο Χοσρέφ μετά δύο χρόνια και πάλιν επεχείρησε να επιτεθεί κατά της Σάμου χωρίς όμως και να το επιτύχει, γιατί οι πάντες ήσαν επί ποδός πολέμου και ο ελληνικός στόλος έσπευσε να τον αποκρούσει.

Το 1826 ο Αχιλλεύς με τον Καπ. Σταμάτη, κατόπιν εντολής του ναυάρχου Α. Μιαούλη παρακολουθεί τον αιγυπτιακό στόλο ως την Αλεξάνδρεια. Στην επιστροφή περικυκλώνεται από επτά πλοία του Ιμπραήμ. Ναυμαχεί με πείσμα, αλλά είναι στενά περικυκλωμένος. Και όταν ήλθεν η υστάτη στιγμή, που τα εκθρικά καράβια επλησίασαν πολύ τον Αχιλλέα, πάρθηκε η μεγάλη απόφαση. Απόφαση που θυμίζει τον Σαμουήλ στο Σούλι και τον Καψάλη στο Μεσολόγγι. Ο Καπ.

Σταμάτης εφόρεσε στα γρήγορα την μεγάλη του στολή και κρατώντας την ιστορικήν σπάθην του εκάλεσε τον ηρωικόν εξάδελφόν του Σταμάτην Αλέξη να κρατεί έτοιμος το πιστόλι και να βάλει φωτιά στην πυριταποθήκη, μόλις πατήσει Τούρκου ποδάρη στον Αχιλλέα. Ευτυχώς η μεγάλη θυσία δεν έγινε, γιατί την τελευταία στιγμή ένα ευνοϊκό φύσημα του ανέμου έσωσε το καράβι από την περικύκλωση. Ποιος αντικειμενικός κριτής δεν στέκει με θαυμασμό μπροστά στο μεγαλείο τέτοιων γενναίων αποφάσεων;

Αλλά και οι επίμονοι μετεπαναστατικοί αγώνες του Καπ. Σταμάτη και των άλλων Σαμίων αγωνιστών, το 1830 έως το 1834, για την μη παραμονή της Σάμου στην κυριαρχία του Σουλτάνου υπό οιαδήποτε μορφήν διοικήσεως, όπως καθόριζεν η όλως άδικη απόφαση των Τριών Μεγάλων Δυνάμεων, δεικνύουν το βαθύ πατριωτικό αίσθημα και την γενναιοότητα της ψυχής του.

Θα ήταν όμως παράλειψις εάν την επίσημη αυτήν στιγμή δεν αναφέρομεν και μερικά ονόματα των κυριοτέρων συμπολεμιστών του. Σταμάτης Αλέξης, Κ. Κοντραφούρης. Σεβαστός Γιαγάς, Κωνσταντίνος Παλιός, Δημ. Αυτιάς, Δημ. Γιαγάς, Γεώργιος Ελένης, Δημ. Λάιος, Αλέξης Κεντούρης, Μαν. Ωρολογάς, Γιάννης Παράσχος, Γ. Αράπης, Κων. Επιτρόπσας, αδελφοί Καψάλη, Σταμ. Μάνδαλος, Γ. Αλεξανδρής, Νικ. Σερέτης, Γ. Παπακατζής, Μιχ. Σφόνδουλας, Γ. Μακρής, Γ. Καπνιός, Μαν. Σίφνας, Θ. Μαντζουράνης και πολλοί άλλοι.

Χάρη στους αγώνες αυτών και των άλλων Σαμίων το νησί μας αντιστάθηκε στις αλληπάλληλες επιταείς επιθέσεις των Τούρκων και δεν υπέστη τις σφαγές και ερημώσεις που υπέστησαν άλλα νησιά του Αιγαίου Πελάγους.

Η πατρίς, αναγνωρίσασα τας μεγάλες επιτυχίας και τους αγώνες του Καπετάν Σταμάτη του απένειμε μετά την απελευθέρωση τον βαθμόν του Συνταγματάρχου και μετά τον θάνατόν του το 1861, τον ανεκήρυξε εθνικόν ήρωα, εις δε το Εθνικόν Μουσείον ετοποθετήθη η σπάθη του και ανηρτήθη η εικών του κοντά στους μεγάλους ήρωας του Εικοσιένα. Ήδη και η γενέτειρα τιμά το ένδοξο παιδί της. Χαρά και ευχαρίστηση για μας και πιο πολύ για τους παρόντας αγαπητούς συγγενείς του και μάλιστα για την σεβαστήν αρχόντισσα κ. Ερσιλία, αγαπημένη εγγονή του ήρωος, καθώς και τους άλλους απογόνους, που με τηλεγράφημά τους εξέφρασαν τον ενθουσιασμό τους για την τιμητική αυτή εκδήλωση.

Ο Κάβο Φονιάς, το Ποτοκάκι, το στενό της Μυκάλης, η θάλασσα του Καρλοβάσου και όλα τα γαλανά ακρογιάλια της Σάμου θα μας θυμίζουν πάντα, με το φλοίοσβο των κυμάτων τους, τη λεβεντιά και τους μεγάλους αγώνες του Καπετάν Σταμάτη για τη λευθεριά μας.

Η προτομή του δε αυτή ας γίνει το σύμβολο του ηρωισμού όλων των Σαμίων και ειδικότερα των Μαραθοκαμπιτών στον μεγάλον αγώνα του Εικοσιένα.

Το λαμπρόν παράδειγμά των ας εμψυχώνει τους νέους της Ελλάδος μας.

Η Πατρίς θα τους ευγνωμονεί.

Γιώργης Καρατζάς
Κυριακάτικο κήρυγμα (1906)

*Ο Θεός ευχαριστώ σοι, ότι ουκ ειμί
 ὡσπερ οι λοιποὶ ἄνθρωποι (Λουκ. 18)*

Ὅποιος ψηλώνει τον εαυτό του θα ταπεινωθεί· κι ὁποιος ταπεινώνει τον εαυτό του θα ψηλώσει· θεϊκή παραγγελιά, που μέσα της ἔχει την κρίση για το δρόμο της προκοπῆς του ανθρώπου, του ἔθνους, του κόσμου. Και η παραγγελιά είναι βγαλμένη ἀπ' το περίφημο κομμάτι του Βαγγελίου, την παραβολή του Τελώνη

Ο Γιώργης Καρατζάς το 1900.

και του Φαρισαίου, που στα λίγα της λόγια διδάσκει τόσα πολλά κι ὁμορφα πράγματα.

Ανεβήκανε, λέει, μια φορά δυο ἄνθρωποι ἀπάνω στο ναό να προσεφκηθούνε, ο ἓνας Φαρισαίος, ἄνθρωπος μὴ μου ἄπτου, κι ο ἄλλος Τελώνης, πομπή και καταφρόνια του κόσμου. Ο Φαρισαίος ἐστάθηκε ξέχωρα μονάχος του κι ἔκανε τέτοια προσευκή· «Σ' ευχαριστώ, Θεέ μου, ὅπου δεν εἶμαι σαν τους ἄλλους ἄνθρωπους, που εἶναι ἄρπαγοι, ἄδικοι, γυναϊκάδες ἢ και σαν τούτον τον Τελώνη. Δυο φορές τη βδομάδα νηστεύω, κι ἀπ' ὅλα που ἀποτάζω βγάζω το δέκατο». Ο Τελώνης ἐστάθηκε ἀπόμακρα και δεν ἤθελε μὴδὲ τα μάτια του να σηκώσει στον ουρανό παρά χτυπούσε τα στήθια του κι ἔλεγε: «Θεέ μου, συχώρεσέ με τον ἁματωλό». Να σας πω. Ο Τελώνης κατέβηκε στο σπίτι του πο ξαλαφρωμένος μπρος στο Θεό, παρά ο Φαρισαί-

ος, γιατί ὁποιος ψηλώνει τον εαυτό του θα ταπεινωθεί κι ὁποιος ταπεινώνει τον εαυτό του θα ψηλώσει.

Αυτή εἶναι η περίφημη παραβολή του Τελώνη και του Φαρισαίου. Αυτά που εἶπε ο Χριστός με τα λίγα κι ἀπλά του λόγια, η παλιά των Ἑλλήνων φιλοσοφία τα εἶχε ξεψαχνίσει με τα σωστά της. Ο Σωκράτης, ο πιο πρακτικός φιλόσοφος του παλιού καιρού, ἐγνώρισε πως το πιο μεγάλο σaráκι, που ἔτρωγε την κοινωνία του καιρού του ἦτανε ο ἀγέρας που εἶχε γεμίσει το κεφάλι ὅλων των ἀνθρώπων του καιρού του. Ὅλοι οι συγκαίριτες του θαρούσανε πως ὅλα τα σπουδαία πράγματα τα ξέρανε, ἐνῶ η ἀλήθεια ἦτανε πως τίποτα ἀπ' αυτά δεν ἐνιώθανε, μεγάλη δε παλικάριά του Σωκράτη ἐλογίστηκε που εἶχε το θάρρος να εἰπεί, πως κείνο που ἤξερε πιο καλά ἦτανε το πως δεν ἤξερε τίποτα. Ὅλην αὐτήν την ιστορία της φιλοσοφίας του Σωκράτη την κλείει μέσα της η μικρή παραβολή του Τελώνη και του Φαρισαίου με μια νοστιμάδα ξέχωρη. Ακούστε τι ὁμορφα τα λέει: Ο Φαρισαίος ἄμα ἀνέβηκε ἀπάνω στο ναό, στάθηκε παράμερα μονάχος του να κάμει την προσευκή του. Μ' αυτά τα λιγουλάκια, μονοκοντυλιάς μας τον ἐζωγράφησε πέρα και πέρα το Φαρισαίο και το Φαρίσεμμα. Δεν ἀνακατώνεται ο Φαρισαίος με τον ἄλλο κόσμο μὴδὲ την ὥρα της προσευκῆς του· θαρρεῖ πως ο Θεός ἔχει ξέχωρα κατὰστιχα και λογαριασμούς μαζί του και στέκει παράμερα να του μιλήσει, να του εἰπεί σ' αὐτή την προσευκή του. Η ψωροπερφάνεια σαρκωμένη σ' ἓναν ἄνθρωπο, σε τέτοιο μέτρο που μπορεῖ ο κόσμος να γελάσει με τα σωστά του και να κλάψει ο φιλόσοφος που παρατηρᾷ τις ἀδυναμίες του ἀνθρώπου. Ξέχωρα· τάχα λέει, «να, ἓνας ο Θεός στα ουράνια κι ἓνας ἐγώ ο Φαρισαίος στη γη. Τι εἶσαι εσύ και τι εἶμαι ἐγώ». Κι ὅταν πλια η ψωροπερφάνεια πάρει τον κατήφορο, τότε δεν βλέπει μπρος της, πελαγώνει ἄψε-σβήσε. Ακούστε. Αφού στάθηκε, ἀρχινά την προσευκή του. Κι εἶναι προσευκή κείνα που λέγει; Καθόλου. Εἶναι ἀπόφαση και δικαίωση για τον εαυτό του· δεν παίρνει συχώρεση ἀπ' το Θεό παρά σαν να τα 'χουνε, ἴσα-ἴσα ἀρχινά να του λέγει, πως αὐτός εἶναι κι ὄχι ἄλλος· ὅλα του σωστά, ὅλα του μετρημένα, ὅλος ο ἄλλος κόσμος εἶναι πρόστυχος, τιποτένιος· ὅλοι οι ἄλλοι ἄνθρωποι εἶναι ἄρπαγοι, ἄδικοι, γυναϊκάδες ἢ τελώνηδες. Κοιτάξτε μυαλά· μονάχα ο Θεός ἐλογίστηκε πως εἶναι «ετάζων καρδίας και νεφρούς», πως εἶναι καρδιογνώστης του κόσμου, κι ὁμως ἐρχεται ἓνας ψευτοδάσκαλος, ἓνας Φαρισαίος και μονοκοντυλιάς κρίνει τον κόσμο· ὅζω ἀπό μένα, οι ἄλλοι εἶναι κλέφτες, ἄδικοι, τιποτένιοι. Και πάνω-πάνω για στολίδι τέτοιας ζευζεκιᾶς ἀφήνει τα δυο ξεχωριστά του παινέματα· νηστεύω δυο φορές τη βδομάδα, κι ἀπ' ὅλα μου τα κέρδη βγάζω τα δέκατα για τις λει-

τουργιές μου. Τούτο δα είναι κι αν είναι· αφού καταλάλησε όλον τον κόσμο μαζωμένον και τον φτωχό τον Τελώνη, που τον έβλεπε μπρος του να στέκει με τόση ταπεινωσύνη, καυkiέται ύστερα πως νηστεύει τα τετραδοπαράσκευα.

Κοιτάξτε ολόγυρά σας, Χριστιανοί, να ειδαίτε τους Φαρισαίους του καιρού σας· αλλαγή ονομάτου, αλλαγή φορεσιάς, τρόπου, λόγου, μα ψυχή, μα καρδιά, μα μυαλό ίδια κι απαράλλαχτα. Άκαρδοι, σκληροί, ψηλομύτες, να τα γνωρίσματα της κοινωνίας μας. Σκοντάφτει ένας μας και πέφτει καταγής· «τύφλα», όλοι από παντού φωνάζουμε και κανένας μας δεν του δίνει χέρι να σηκωθεί. Η απονία μας γεννά τη δυστυχία του αδερφού μας, και η δυστυχία του γεννά το μίσος. Μας μισεί με την καρδιά του, κι αν μπορεί μας βγάζει και το μάτι, για κείνο το άκαρδο «τύφλα» που του φωνάξαμε την ημέρα που γλίστησε. Διαβάζετε το φονοπάζαρο κάθε μέρα κι ανατριχιάζετε για το αίμα που βλέπετε να χύνεται στην κατομοίρα την Ελλάδα. Επύρατε όπως το λυχνάρι να ειδαίτε παραμέσα τι θα βρείτε; Το σαρίκι του Φαρισαίου, τα φαρδομάνικά του, το φυλαχτό του, τα ψηλωμένα του φρύδια, τα σφιγμένα του χείλια, την ασπληχνιά του. Φαρισαίος και μάλιστα Αρχιφαρισαίος αυτό το Κράτος που λέγει: «Εγώ είμαι το Κράτος· εγώ αντιπροσωπεύω την ηθική, την δύναμη, το νόμο. Έχω φυλακές για τους κλέφτες, λαιμητόμο για τους φονιάδες· έχω χωροφυλάκους, κλητήρες, εισαγγελέδες, κριτάδες, ενόρκους, έχω αλυσίδες, μπουντρούμα, έχω ανίλιαστα υπόγεια, χτικιό, αρρώστιες, βρώμες· έχω, και τι δεν έχω. Σ' ευχαριστώ, Θεέ μου, που μ' έκανες δυνατό». Αν τονε πιάσεις αυτόν τον Φαρισαίο και τον αρωτήσεις: «Γιατί να 'χεις κλέφτες και φονιάδες; Γιατί να 'χεις άτιμους; Κι αν έχεις, τι έκαμες ως τα τώρα για να μην έχεις»; Τι θα σου αποκριθεί; «Δεν είναι δική μου δουλειά». Και τότε ποια είναι η δική σου δουλειά; «Να φυλακώνω, να κόβω κεφάλια». Που θα πει: κακό στο κακό. Μα το κακό ή ψηλά ή χαμηλά, ή επίσημο ή ιδιωτικό, είναι το ίδιο. Αυτό δεν είναι ηθικοποίηση, είναι εγκόκηση. Κοίταξες ποτέ σου, ε Πολιτεία, να δώσεις χέρι στις κατομοιρίες του λαού σου, να τον προφτάσεις να μη γένει κλέφτης, φονιάς, άτιμος, κλέφτης; Όχι, παρά λες: «Εγκλημάτισες; Σε παίδεψα». Αυτό έκαμες, αυτό κάνεις. Ξεχαρβαλώνεις τον εαυτό σου και θαρρείς πως τονε στερεώνεις. Όταν αυτή η λασπουριά είναι λαός σου, τι προκοπή έχεις εσύ και μου ψηλώνεις τα φρύδια και μου τρίζεις τα δόντια; Τι στέκεις ξέχωρα, Φαρισαίε, και φωνάζεις στον κόσμο τύφλα; Αυτή η τύφλα είναι δική σου, είναι δική σου ντροπή, δική σου πομπή.

Να που νύραμε ένα μεγάλο και τρανό Φαρισαίο· θέλετε κι άλλον; Κλείστε τα μάτια σας κι όποιον πιάσετε, είναι τέτοιος αλάθευτα. Εμπάτε στο πρώτο σκολειό· πιάστε τον πρώτο αγράμματο δάσκαλο, μιλήστε του για την αγραμματοσύνη του λαού· θαρρείτε πως θα ντροπαστεί ή πως θα λυπηθεί την αφώτιστη φτωχολογία; Όχι, καθόλου. Θα βρίσει πατόκορφα «τους αγραμ-

μάτους, τους αγελαίους, τους βαρβάρους και κυδαίους» και θα σφονγγίσει τα χείλια του απ' τη γλύκα της καταλαλιάς. Θέλετε χειρότερο Φαρισαίο; Αφού στράβωσε το έθνος, τώρα και το βρίζει για την αγραμματο-

Ο Γιώργης Καρατζάς το 1885.

σύνη που του 'ριξε στο κεφάλι, περεσία που ο άλλος Αρχιφαρισαίος το Κράτος με πολλά μιλούνια επλέρωσε και πλερώνει. Να λοιπόν το Φαρίσεμμα το συχαμερό, το αληθινά ταπεινωμένο. Αυτός είναι τριγύρω μας ο κόσμος. Κι ο φτωχός Τελώνης; Σωστός άνθρωπος που νιώθει τις λειψάδες του και γυρεύει τη γιατρεία τους. Θεέ μου, συχώρεσέ με τον αμαρτωλό. Όμορφη η ταπεινοσύνη σου, γλυκό το συμπάθειο της. Κείνος που δεν κοτά να σηκώσει τα μάτια του στον ουρανό, διορθώνεται, κι όποιος διορθώνει τον εαυτό του, διορθώνει και τους άλλους· είναι ο χρήσιμος άνθρωπος της κοινωνίας. Η ταπεινοσύνη του γεννά πάντα αγάπη, σβήνει τα μίση κι αδερφώνει όλον τον κόσμο.

Μακριά απ' του Φαρισαίου το ψηλώμα, αδέρφια μου· ζουλέψετε τη μετάνοια του τελώνη· αυτή σώνει και τους ανθρώπους και τα έθνη. Κείνος που κοιτάζει τα ουράνια δε βλέπει μπρος του· σκοντάφτει μέσα στο ίσωμα. Μόνο όποιος κοιτάζει μπρος του και παραδέχεται τις αδυναμίες του διορθώνεται, προκόφτει και μεγαλώνει. Πάντα σωστός βγαίνει του Κυρίου ο Λόγος: «Ο υψών εαυτόν ταπεινωθήσεται και ο ταπεινών εαυτόν υψωθήσεται».

Π. Ο Νουμάς, φ. 198, Αθήνα 14 Μαΐου 1906.

Γεώργιος Ι. Σαρρής

Η ζωή μου

Γεννήθηκα κατά το έτος 1877, Μαΐου 25 στο Μαραθόκαμπο της Σάμου και γονείς μου ήταν ο Ιωάννης Γ. Σαρρής, επιλεγόμενος και Γοργώνης και Αναστασούλα Μ. Φραγκονικολάου. Πλην εμού είχαν και ένα

ακόμη παιδί, τον Μανώλη, το οποίον εις πολύ μικράν ηλικίαν απέθανε· εγώ δεν τον ενθυμούμαι καθόλου· η μητέρα μου, μού έλεγε καμιά φορά πως πολύ το ζηλοτυπούσα και ήθελα με το ψαλίδι να του βγάλω το μάτι. Η μητέρα μου ήταν πολύ ηθική και πολύ καλή χριστιανή και συνάμα ειρηνική και φιλεύσπλαχνος· ο δε πατέρας μου οργίλος και άτακτος στη ζωή του· πολλές δε φορές εμεθύσκετο δημιουργών επεισόδια εν τη οικία. Με ηγάπα υπερβολικά και ποτέ δεν αφήκε στιγμή που να επιδείξη την προς εμέ αγάπην του και το απέραντον ενδιαφέρον του. Ήταν το επάγγελμα κτίστης και εις άκρον εργατικός και φιλόπονος. Κατώρθωσε συν τω χρόνω ν' αποκτήσῃ και μικράν τινα ακίνητον περιουσίαν και ολίγα χρήματα να αποταμιεύσῃ. Ήνοιξε το κάτω της οικίας μας διαμέρισμα καφεενείον και συ-

νάμα εις μικρομπακάλικον πωλών διάφορα εδώδιμα. Εις ηλικίαν ενενήκοντα περίπου ετών σχεδόν εγκατέλειπε την επαγγελματικήν του εργασίαν, και αφωσιώθη εις την γεωργικήν, την οποίαν υπερβολικά ηγάπα. Καίτοι οι γονείς μου δεν ήταν πλούσιοι ή εύποροι, εν τούτοις έζων αρκετά καλά και σκέψις των ήτο να με μάθουν γράμματα. Εις ηλικίαν εξ περίπου ετών με εισήγαγον εις το σχολείον όπου πρώτος μου διδάσκαλος υπήρξεν ο Νικόλαος Φραγκονικολάου, ο οποίος λόγω συγγενείας μας περί πολλού με είχε και μέγα υπέρ εμέ ενδιαφέρον εδεικνύε. Δεν έμεινα ποτέ εις την ιδίαν τάξιν και διά τον λόγον αυτόν εις ηλικίαν δεκατριών ετών απεφοίτησα του τε Δημοτικού σχολείου και του Σχολαρχείου (α^{ης} γυμνασιακής τάξεως). Διδάσκαλοί μου υπήρξαν κατά το διάστημα της επταετούς εις το σχολείον φοιτήσεώς μου, οι Νικ. Φραγκονικολάου, Παπά Διαμ. Γεωργαλάς, Ιωάν. Κουμούτσος, Δημήτριος Γεωργίου, Μαν. Γεωργαλάς, Μαν. Μυρογιάννης και Νικόλ. Χατζίνης.

Μετά το πέρας των εις το χωριό μου σχολικών μαθημάτων με πήγαν στην εν Καρλοβασίω εμπορικήν σχολήν (Πορφυριάδα) όπου επί τρεις μόνον μήνας παρέμεινα, επανακάμψας εις το χωριό προς μεγάλην

Ο Γεώργιος Σαρρής το 1910.

χαράν των γονέων μου, οι οποίοι βαρέως έφερον την εκ της οικίας απομάκρυνσίν μου. Αυτό απετέλεσε ένα πολύ μεγάλο εμπόδιο στη μελλοντική σταδιοδρομία μου, γιατί ούτε πνευματικά ανεπτύχθην ούτε επαγγελματικά· πράγμα που ποικιλοτρόπως επηρέασε την μετέπειτα ζωήν μου. Όπως λέγω και παραπάνω ο πατέρας μου είχε το καφεενείον ως και το μικρομπακάλικο του, σ' αυτό λοιπόν προσπλώθηκα και γω γινόμενος ούτω καφετζής και μπακάλης· όλα τα έτη μου μέχρι του γάμου μου, τα πέρασα στο μικρομπακάλικο του πατέρα δυσανασχετών και αφορήτως παραπονούμενος διά την μικροεργασίαν εις την οποίαν ήμην νηγκασμένος να καταγίνομαι. Έχων μανίαν εις τα γράμματα δεν έπαυσα ποτέ μελετών και συμβουλευόμενος τους πνευματικώς ανωτέρους μου (Δημ. Νικολή, δικ., Δημ.

Κώνσταν, πολ., Αλέξανδρον Αλεξάνδρου, ιατρόν, Θρασύβουλον Δηλανάν, τότε διδάσκαλον, νυν υποψήφιον Μητροπολίτην, Παπά Ιωάν. Χάρακα και πολλούς άλλους) παρά των οποίων καθημερινώς ελάμβανα διάφορα βιβλία προς ανάγνωσιν. Επειδή ήμουν ατελής εις την γραφήν και δη εις το ορθογραφικόν μέρος, μετέβαινα πλειστάκις εις το δικηγορικόν γραφείον του Δημ. Νικολή ένθα εργαζόμην και συνάμα έπαιρνα διάφορα δικόγραφα προς αντιγραφήν· ωσαύτως παρά του Θρ. Δηλανά τότε σπουδάζοντος την Θεολογικήν έπαιρνα γραφικήν εργασίαν αντιγράφων από διάφορα θεολογικά κ.λ.π. συγγράμματα. Εννοείται ότι αι εργασίαι αύται εγένοντο δωρεάν. Πλην όμως είχαν σχηματίσει και την αντίληψιν ότι νυξήνθησαν αι πνευματικάί μου γνώσεις.

Τρία ή και τέσσερα έτη παρήλθον διάγων την ζωήν αυτήν, ότε κατά το 1897 συνεκροτήθη το υπό την αρχηγίαν του τότε γυμνασιάρχου Δημ. Κώνστα κόμμα, το ονομασθέν «Πάνω Κόμμα» προς καταπολέμησιν του

υπό την αρχηγίαν του Γεωργίου Κεντούρη πλουτοκρατικού «Κάτω Κόμματος». Φυσικά και καθ' ο συνδεόμενος διά μεν του Δημ. Κώνστα διά συγγενείας, διά δε του Δημ. Νικολή, στενού συγγενούς του Κώνστα και συντεταγμένου μετ' αυτού διά φιλίας και αγάπης, ήμην και εγώ φίλος φανατικός του κόμματος τούτου, το οποίον κατά την εποχήν εκείνην ήτο το κόμμα του λαού, το κόμμα των πτωχών και απροστατευτών Μαραθοκαμπίων.

Κατά το έτος τούτο και δη κατά την 26η Απριλίου ετέλεσα και τους γάμους μου μετά της Τριανταφυλλιάς Γ. Σχοινά μονογενοῦς θυγατρὸς ανηλίκου και ευκαταστάτου. Εγένοντο κατά Νοέμβριον 1897 αι εκλογαί προς ανάδειξιν των εκλογέων της τριετούς εκείνης περιόδου, οίτινες και εν καιρῷ θα εξέλεγον τους πληρεξουσίους (Βουλευτάς) Μαραθοκάμπου, οι οποίοι συνερχόμενοι, κελεύσματι του Ηγεμόνος εις Βαθύ θα εξέλεγον τους βουλευτάς ως τους ελέγαμε μεις (υπουργούς). Ως ήτο επόμενον και μεθ'όλας τας καταβληθείσας προσπάθειάς το Πάνω Κόμμα ενικήθη. Οι ζωηρότεροι του κόμματος προεξάρχωντος του εμπόρου Δημ. Αυτιά, εισήλθον εις την εκκλησίαν Προφήτης Ηλίας όπου εγένετο η ψηφοφορία και διά ράβδων έθραυσαν την καλποδόχον και διεσκόρπισαν ή κατέστρεψαν τα εν αυτή ψηφοδέλτια. Ως να μη επήρκει η εις βάρος του «Κάτω Κόμματος» γενομένη παράνομος αυτή πράξις, πολλοί των οπαδών του «Πάνω Κόμματος» πρωτοπορευομένου του Δημητρίου Γιαγά, μετέβησαν εις το καφενείον του Ιωάν. Βαγιανού ή Γιανέλας, όπου το εκλογικόν κέντρον του «Κάτω» για να τους τα πουν, ως έλεγον· να τους πουν δηλαδή ότι έσπασαν την κάλπη και εματαιώσαν την εκλογήν, διότι επέτρεψαν εις τινα πρώην Οθωμανόν, ήδη βαπτισθέντα να ψηφίση. Ο επικεφαλής Δ. Γιαγάς θελήσας να εισέλθη εις το καφενείον του οποίου αι θύραι εκλείσθησαν επλήχθη θανασίμως με μαχαίρι και μετά τινα ώραν απέθανε. Μπορεί κανείς να σκεφθή την απογοήτευσί μου και λύπη μου και τη στενοχώρια μου για την ήττα του κόμματος που στη νίκη του στήριζα μεγάλες ελπίδες και έπλαττα εύμορφα όνειρα – ελπίζοντας πολλά στη κομματική του υποστήριξη. Η κυβέρνηση διέταξε νέας εκλογάς και προς τήρησιν της τάξεως απέστειλε ισχυράν στρατιωτικήν δύναμιν. Αμφότερα τότε τα κόμματα και προς πρόληψιν νέων αιματοχυσιών ήλθον εις επαφήν και συνεννοήθησαν, του Κάτω Κόμματος υποχωρήσαντος αφεθείσης ούτω της καταρτίσεως ψηφοδελτίων εις το Πάνω Κόμμα, το οποίον θα εσχημάτιζε την πλειοψηφίαν, τιμής ένεκεν

δώσαντες μερικούς εκλογείς εις τους «Κάτω». Ούτω το Πάνω Κόμμα και εις τας γενομένας εκλογάς έφερε την πλειοψηφίαν και δι' ανθρώπων εμπίστων και αφοσιωμένων. Μετά τινα δε χρόνον γενομένων εκλογών πληρεξουσίων, εξελέγησαν τοιούτοι, οι Δημήτρ. Κώνστας και Δημ. Νικολής. Κατά την συγκληθείσαν Συ-

Ο Γ. Σαρρής αριστερά και ο γιος του Μανώλης δεξιά.

νέλευσιν 1898 εξελέγη βουλευτής (υπουργός) του τμήματος Μαραθοκάμπου ο Δημ. Κώνστας, όστις και έσπευσε να με διορίση γραμματέα του τελωνείου Μαραθοκάμπου, όπου και ανέλαβον υπηρεσίαν εγκαταλείψας δηλονότι το μικρομπακάλικο του πατέρα μου, του οποίου αι πρόσοδοι παντελώς πενιχραί ουδαμώς ηδύναντο να ανταποκριθώσιν εις τας οικογενειακάς ανάγκας. Εις την υπηρεσίαν ταύτην έμεινα επί 17 και πλέον μήνας και τον Αύγουστον του 1899 νναγκάσθην να παραιτηθώ καθ' όσον το «Πάνω Κόμμα» διπρέθη του Δημ. Νικολή καταρτίσαντος ιδικόν του κόμμα· γενομένων δε εκλογών πληρεξουσίων το κόμμα Κώνστα Κεντούρη ηττήθη εκλεγέντων τοιούτων του Δημ. Νικολή και Δημ. Μιτζάλη. Εγώ ευγνωμονών εις τον Κώνσταν διά τον διορισμόν που μου έδωκε παρέμεινα εις τας τάξεις του, συνεπής και αντίθετος προς τον Νικολήν, τον οποίον ηγάπα και υποληπτόμην.

Την υπηρεσίαν μου εις το τελωνείον καθ' όλον το άνω χρονικόν διάστημα εξετέλουν καλά και εντίμως. Κατά τον Μάιον 1898 εγεννήθη και ο υιός μου Ιωάννης. Παραιτηθείς όθεν μετέβην εις Ικαρίαν ένθα και τη υποστηρίξει του συγγενούς μου ιατρού Ιω. Παμφίλη, διωρίσθην διδάσκαλος εις το σχολείον Παναγίας (Μαρμάρια), ολίγον τι μακράν του αγίου Κηρύκου πρωτευούσης της νήσου. Εις το σχολείον τούτο παρέμεινα διδάσκων επί διετίαν, ήτοι μέχρις Ιουλίου 1901. Κατά Νοέμβριον 1899 εγεννήθη και ο Μανώλης.

Εν τω μεταξύ είχαν γίνει εκλογαί Δημάρχων διά σφαιριδίων και ελθών εις Σάμον, υπερψηφίσα την υποψηφιότητα ως κοινοτικού Συμβούλου του Δημ. Κώνστα, όστις οικτρώς απέτυχε. Παρέμεινα άεργος και υποφέρων επί αρκετόν χρόνον, λαμβανουμένου

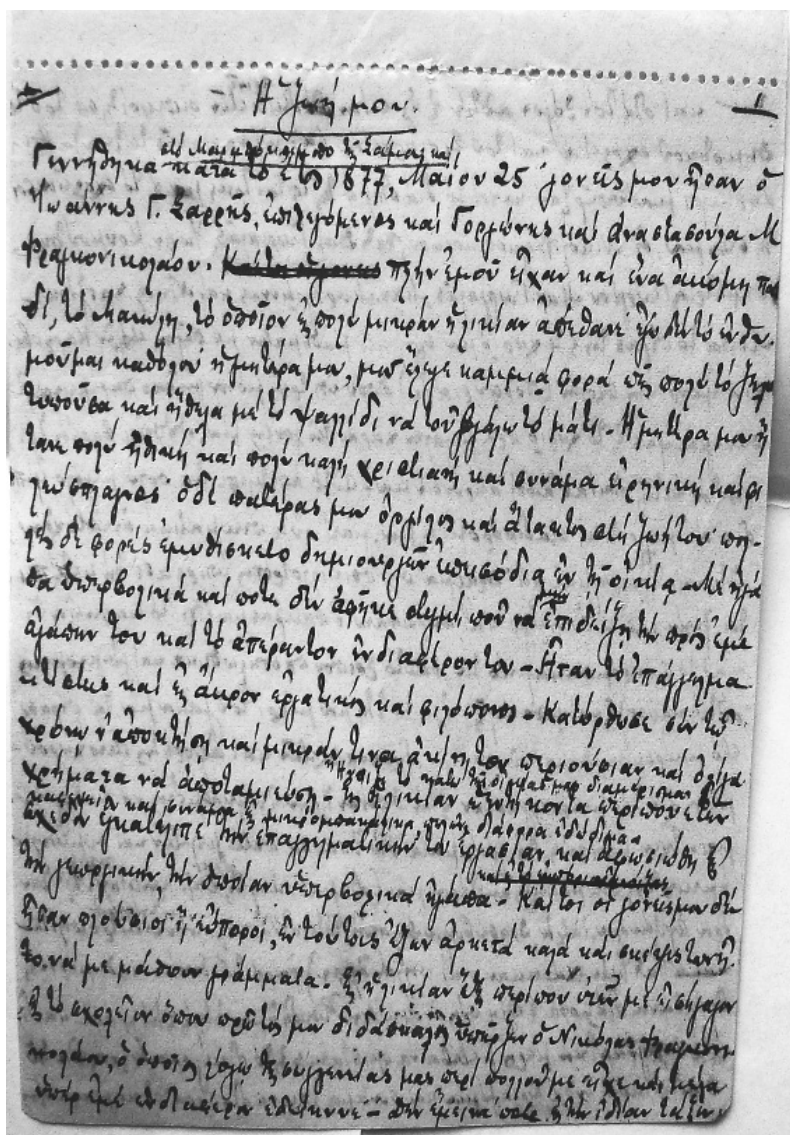
υπ' όψιν ότι κατά Νοέμβριον 1901 είχα αποκτήσει και το τρίτο παιδί την Αργυρώ (28 Οκτωβρίου 1901), καθ' ον συνεφιλώθην μετά του Δημ. Νικολή, όστις πλήρως εδικαιολογούσε την απέναντί του στάσιν μου, η οποία υπήρξεν υποδειγματική ευγνωμοσύνης προς τον ευεργετήσαντά με Κώνσταν. Εξελέγη βουλευτής (υπουργός) και έσπευσε να με διορίση και πάλιν γραμματέα του Τελωνείου· δεν την ήθελα την εργασίαν αυτήν και τον παρεκάλεσα να με διορίση εις το Πρωτοδικεϊόν υπογραμματέα όπερ και μετά εξάμηνον ηγεμονεύοντος του Μαυρογένη ετοποθετήθην μετατεθείς εκ του τελωνείου. Δεν έμεινα περισσότερον από τέσσαρας μήνας εις την υπηρεσίαν αυτήν και απελύθην. Πάλιν άεργος και εν οικονομική δυσφορία. Εγένοντο νέαι εκλογαί καθ' ας επεκράτησε και πάλιν εν Μαραθοκάμπω το υπό την αρχηγίαν του Νικολή κόμμα, όστις γενόμενος βουλευτής έσπευσεν εκ των πρώτων να με διορίση Γραμματέα Πρωτοδικείου Μαραθοκάμπου-Καρλοβασιών ηγεμόνος όντος τότε του Βυθινού. Κατά το χρονικόν αυτό διάστημα, τουτέστι της εις το Πρωτοδικεϊόν τοποθετήσεώς μου απεκτήσαμε και το τέταρτο παιδί, την Αναστασία και ούτω Θεού θέλοντος τα παιδιά έγιναν τέσσαρα και αι συνθήκαι της ζωής εκχειροτέρευον. Πλην δε τούτου και η μεταξύ των συζύγων συμβίωσις δεν ήτο ομαλή, καθημερινώς δε περιερχόμενος εις έριδας και φιλονικείας, ποτέ μεν μετά της συζύγου μου, ποτέ δε μετά του πενθερού μου, όστις διαρκώς απέφευγε να μας υποστηρίξη· ήτο άνθρωπος τίμιος, εργατικός και εις άκρον φιλόπονός, πλην αγράμματος και φιλάργυρος και εις άκρον αγενής, πλειστάκις δημιουργούσε σκηνάς αίτινες καθίστων εις άκρον αφόρητον την ζωήν. Παρέμεινα επί έτος σχεδόν εις την ως άνω υπηρεσίαν, όποτε της πολιτικής καταστάσεως και αύθις μεταβληθείσης, ήρχισα να σκέπτομαι σοβαρώτατα την οικονομικήν κατάστασίν μου, η οποία και λόγω της αυξήσεώς της (δύο ημεΐς, τέσσαρα παιδιά και οι γονεΐς μου) απίπτει όχι μικράς δαπάνας, κατέληξα δε κατά Σεπτέμβριον του 1905 εις την οριστικήν απόφασιν του εκπατρισμού.

Τότε και καθ' όλον το Πανελλήνιον ήρχισε να σχηματίζεται ένα ακατάσχετο ρεύμα μεταναστεύσεως εις Αμερικάν το οποίον και δεν ήργησε να με συμπαρασύρη. Υποβαλών όθεν παραίτησιν εκ της θέσεως του Γραμματέως, καθ' όσον ο εκλεγείς ήδη βουλευτής εκ Κουμεικών Μαν. Χατζή Θεοδώρου επρόκειτο να με παύση, ήρχισα να ετοιμάζομαι διά το ως άνω μέγα ταξίδι – το οποίον και κατά τας πρώτας ημέρας του μηνός Οκτωβρίου 1905 επραγματοποίησα. Ήσαν πολλοί οι εκ Μαραθοκάμπου μετ' εμού αναχωρήσαντες· η ιδική μου αναχώρησις έδωκε μεγάλην ώθησιν εις τας τάξεις των εν Μαραθο-

κάμπω· μεταξύ των άλλων που μαζί μου ανεχώρησαν ήσαν και οι Ιω. Διαμ. Γιαγάς, Γεώργιος Μαλαγάνης. Ιω. Χρυσάκης, Ευθ. Τσαλαπατάνης, Αλέξ. Ε. Βουρούδης, Δημ. Σεβαστάκης και άλλοι.

Σημείωση

Ο Γεώργιος Ι. Σαρρής (1877-1949) κατά τη διάρκεια της κατοχής το 1943, συνταξιούχος αξιωματικός της κωροφυλακής, άρχισε να γράφει τα απομνημονεύματά του στο Μαραθοκάμπο. Εδώ δημοσιεύεται ένα μικρό απόσπασμα στο οποίο καταγράφεται η περίοδος από τη γέννησή του μέχρι το 1905. Ο άνθρωπος αυτός αποφάσισε να περιγράψει περιστατικά από τη ζωή του χωρίς ωραιοποιήσεις, μερικές φορές στις κρίσεις του είναι αυστηρός, παρουσιάζει όμως παραστατικά τον σκληρό αγώνα για επιβίωση, όπως και τις έντονες κομματικές διαμάχες της εποχής, οι οποίες μερικές φορές κατέληγαν σε φόνο. Ευχαριστούμε θερμά τους απογόνους του Βίκτορα Σαρρή και Άρλα Φύτρου για τη βοήθειά τους.

Η πρώτη σελίδα του χειρογράφου.